

OSLO TINGRETT

Kan gjengis offentlig

Den 22. mars 2004 ble det avholdt rettsmøte i Oslo Tinghus for avsigelse av

DOM

Dommer: Tingrettsdommer Tine Kari Nordengen.

Sak nr.: 03-019665TVI-OTIR/08.

Saksøker: Are Fosjord.

Prosessfullmektig: Advokat Per A. Flod

Saksøkt: Staten v/Justisdepartementet.

Prosessfullmektig: Regjeringsadvokaten
v/advokatfullmektig Kine E. Steinsvik

Det ble avsagt slik

dom og kjennelse:

Saken gjelder gyldigheten av Politidirektoratets vedtak av 26. september 2003, der saksøkeren fikk sitt våpenkort tilbakekalt fordi han nektet å medvirke til at politiet fikk kontrollere oppbevaringen av våpen i hans hjem. Spørsmålet er om vedtaket må anses ugyldig, fordi våpenloven § 27 a annet ledd om politiets adgang til kontroll av sivil oppbevaring av skytevåpen er grunnlovsstridig eller innebærer en krenkelse av bestemmelsene i Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK).

Saken gjelder videre spørsmålet om saksøkeren – som en midlertidig forføyning etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 15 – skal få beholde sine våpen inntil hovedsaken er rettskraftig avgjort.

Sakens bakgrunn:

Saksøkeren, Are Fosjord, er født den 20. april 1948. Han har siden 1968 vært en ivrig skytter. Han har i den forbindelse deltatt i en rekke nasjonale og internasjonale mesterskap innen skyting med pistol, revolver og rifle, og det er opplyst at han har mottatt til sammen 118 medaljer, hvorav 57 gullmedaljer.

Are Fosjord har siden 1969 vært medlem i Lillestrøm og Omegn Pistolklubb, hvor han i perioder har vært både styremedlem og formann. Han har videre vært kasserer i Norsk Svartkruttunion gjennom 7 år og formann i Akershus skytterkrets i 8 år. Siden 1996 har saksøkeren vært formann i Norsk Våpeneierforbund. Forbundet organiserer våpeneiere over hele landet og har ca. 3.000 medlemmer.

I 1974 utarbeidet Are Fosjord et nybegynnerkurs for pistolskyttere som skulle opptas som medlemmer i en pistolklubb. Dette er i dag et omfattende kurs, og saksøkeren avholder selv flere slike kurs hvert år. I Akershus skytterkrets har Are Fosjord også vært ansvarlig for dommer- og skytelederkurs samt avholdt idrettens A-kurs for treningsledere. Han har videre vært konsulent i forbindelse med bygging av flere skytebaner.

Som følge av sin interesse for skytevåpen, har Are Fosjord skaffet seg en ikke ubetydelig våpensamling, og han oppbevarer per i dag ca. 40 registrerte våpen i sitt hjem. Ifølge saksøkeren blir våpnene oppbevart på en ordentlig og betryggende måte i samsvar med bestemmelsene i våpenforskriften. Våpnene oppbevares i en bunker og er nedlåst i FG-godkjente sikringsskap med alarm knyttet til vaktsselskap.

Det er på det rene at Are Fosjord aldri har vært straffet eller tiltalt verken for overtredelse av våpenloven eller for andre forhold.

Ved brev fra Romerike politidistrikt – forvaltningsavdelingen - av 6. mai 2003 ble saksøkeren varslet om at politiet i Romerike ønsket å kontrollere at de registrerte våpnene var til stede og at oppbevaringen av våpnene var forskriftsmessig. Det ble i brevet bedt om at Fosjord tok kontakt med politiet for å avtale tid for kontroll.

Da saksøkeren ikke tok kontakt, mottok han primo juni 2003 et nytt brev fra politiet. Are Fosjord v/Advokatfirmaet Hersløv Flod & Co DA v/advokat Erik Saunes svarte på henvendelsen i brev av 17. juni 2003. Det fremgår av brevet at grunnen til at saksøkeren motsatte seg politiets kontroll av våpnene, var at han mener at bestemmelsen i våpenloven § 27 a annet ledd er i strid med grunnloven § 102 og EMK art. 8.

Ved brev fra Romerike politidistrikt – forvaltningsavdelingen - av 30. juni 2003 ble Are Fosjord varslet om at det kunne bli aktuelt å treffe vedtak om tilbakekalling av hans våpenkort, jf. våpenloven § 10. Som begrunnelse oppga politiet at saksøkeren ikke lenger ble ansett å være tilstrekkelig pålitelig til å inneha skytevåpen. Det ble i den forbindelse vist til at Are Fosjord hadde unndratt seg politiets våpenkontroll.

Saksøkeren v/Advokatfirmaet Hersløv Flod & Co DA v/advokat Jan Heftye Blehr svarte på henvendelsen i brev av 11. juli 2003. I brevet fastholdt saksøkeren at det var prinsipielle årsaker til at han motsatte seg politiets kontroll av våpnene. Ved å nekte å medvirke til våpenkontrollen, ønsket saksøkeren å få bestemmelsen i våpenloven § 27 a annet ledd rettslig prøvet i forhold til grunnloven § 102.

Ved Romerike politidistrikts vedtak av 20. august 2003, ble saksøkerens våpenkort tilbakekalt. Det ble videre fattet vedtak om innlevering/avhendelse av ikke registreringspliktige/frie skytevåpen samt forbud mot fremtidig erverv/besittelse av skytevåpen og ammunisjon.

Fra Romerike politidistrikts vedtak av 20. august 2003 gjengis:

”Det vises til vårt forhåndsvarsel av 30. juni 2003.

På vegne av Politimesteren i Romerike tilbakekalles Deres våpenkort. I medhold av våpenlovens § 10 sjette ledd, jf. § 15 pålegges De å innlevere Deres mulige ikke registreringspliktige/frie skytevåpen (start/signalvåpen og lignende) med tilhørende ammunisjon som De måtte være i besittelse av.

Bakgrunnen for vedtaket er at De ikke etterkommer politiets lovhjemlede adgang til å kontrollere oppbevaring av Deres skytevåpen, våpendeler og ammunisjon, jf. våpenlovens § 27 a annet ledd. Det vises til våre brev, henholdsvis av 6. mai og 5. juni d.å. vedrørende forhåndsvarsel om kontroll, samt brev av 17. juni d.å. fra adv. Erik Saunes, hvor det uttales at Fosjord av prinsipielle årsaker ikke ønsker å medvirke til gjennomføring av den varslede kontroll.

På bakgrunn av at De unndrar Dem politiets anmodning om kontroll, finner ikke politimesteren i Romerike å ha den nødvendige tillit til Dem og anser Dem derfor ikke tilstrekkelig pålitelig til å inneha skytevåpen, jf. våpenlovens § 10 første ledd.

I medhold av våpenlovens § 10 femte ledd bes De snarest innlevere våpnene til politiet.

De har anledning til å selge våpnene til godkjent forhandler, eller til annen person som fyller betingelsene for å kunne erverve slike våpen. Hvis avhendelse/salg ikke har funnet sted innen 3 – tre – måneder fra i dag, vil politiet selge våpnene for Deres regning.

I medhold av våpenlovens § 10 sjuende ledd, treffes vedtak om at De inntil videre forbys å eie eller inneha skytevåpen, våpendeler og ammunisjon som nevnt i våpenlovens § 5”.

Vedtaket ble påklaget av Are Fosjord v/Advokatfirmaet Hersløv Flod & Co DA v/advokat Jan Heftye Blehr den 10. september 2003.

I Politidirektoratets vedtak av 26. september 2003 ble saksøkerens klage avslått. Fra vedtaket hitsettes:

”Politidirektoratet viser til klage av 10. september 2003 fra advokat Jan Heftye Blehr som på vegne av Are Fosjord klager på vedtak datert 20. august 2003 fra Romerike politidistrikt om tilbakekall av våpenkort og innlevering av våpen i medhold av våpenloven § 10, 1. og 4. ledd. Det ble i samme vedtak nedlagt forbud mot at Fosjord eier eller fremtidig anskaffer våpen og ammunisjon som nevnt i våpenloven § 5.

Etter våpenloven § 10, 1. og 4. ledd, skal våpenkort tilbakekalles og våpen kreves innlevert hvis innehaveren ikke er edruelig eller pålitelig eller dersom han av særlige grunner kan anses som uskikket til å ha skytevåpen.

Direktoratet har merket seg at klageren har registrert 40 våpen, 3. stk løp/piper samt 1 ombyggingssett på sitt våpenkort. På bakgrunn av det betydelige antall våpen som klageren har registrert på sitt våpenkort, besluttet Romerike politidistrikt den 6. mai 2003 å foreta kontroll med klagerens oppbevaring av skytevåpen, våpendeler og ammunisjon, jf. våpenloven § 27 a, 2. ledd, jf. våpenforskriften § 22-5. Direktoratet har videre merket seg at klageren har nektet å medvirke til slik kontroll.

Klagerens manglende vilje til å etterleve våpenlovens sentrale bestemmelser gir grunn til alvorlig tvil om klageren fyller de strenge krav til personlige egenskaper som våpenloven krever for å kunne inneha skytevåpen.

Ved bedømmelsen av om en person tilfredsstiller våpenlovens strenge krav til personlige egenskaper, er det i våpenlovens forarbeider samt direktoratets praksis lagt vekt på ethvert forhold som er egnet til å belyse søkerens evne og vilje til å etterfølge lover og regler generelt og våpenlovens regler spesielt.

Politidirektoratet har etter dette ikke opplysninger som gir grunnlag for å fravike den vurdering som er utøvet av Romerike politidistrikt. Klagen tas etter dette ikke til følge”.

Ved stevning av 11. desember 2003 har v/Advokatfirmaet Hersløv Flod & Co DA v/advokat Per Arne Flod på vegne av Are Fosjord reist sak mot Staten v/Justisdepartementet med påstand om at Politidirektoratets vedtak av 26. september 2003 er ugyldig. Det ble samtidig begjært midlertidig forføyning for at saksøkeren skulle få beholde sine våpen inntil til hovedsaken er rettskraftig avgjort.

Staten v/Justisdepartementet v/Regjeringsadvokaten v/advokatfullmektig Kine E. Steinsvik har tatt til gjenmæle i tilsvar av 27. januar 2004.

Hovedforhandling i saken ble avholdt i Oslo tingrett den 8. og 9. mars 2004. Saksøkeren møtte sammen med sin prosessfullmektig og avga forklaring. For Staten v/Justisdepartementet møtte prosessfullmektigen. Til stede var videre seksjonssjef i Politidirektoratet Steinar Talgø. Det ble avhørt 4 vitner og for øvrig foretatt slik dokumentasjon som rettsboken viser.

Partenes anførsler.

Saksøkeren har i det vesentligste anført:

Are Fosjord gjør gjeldende at Politidirektoratets vedtak av 26. september 2003 er ugyldig, da vedtaket etter saksøkerens mening er fattet med hjemmel i lov som strider mot grunnloven § 102. Som støtte for sitt syn viser Are Fosjord til en rapport fra Johs. Andenæs av 19. november 1997. I rapporten konkluderer Andenæs med at våpenloven § 27 a annet ledd står i et tvilsomt forhold til grunnloven § 102.

Bestemmelsen i grunnloven § 102 er uendret siden vedtakelsen i 1814, og den er satt til å beskytte enkeltmenneskets frihet og sikkerhet. Paragrafen må derfor gis betydelig gjennomslagskraft i forhold til ny lovgivning.

Are Fosjord bestrider ikke at kontroller som foretas av forvaltningens organer slik som bygningsvesen, brannvesen osv. ikke er i strid med grunnloven. Kontroller som foretas av politiet som forvaltningsorgan reiser imidlertid det problem at politiet ved siden av å skulle forebygge kriminalitet, har som sin hovedoppgave å forfølge straffbare forhold. En kontroll foretatt av politiet i en våpeneiers hjem, vil derfor ha en annen karakter enn en kontroll foretatt av tekniske etater. Særlig vil dette komme frem dersom kontrollen utføres av uniformert politi. Avdekkes det at et våpen ikke er oppbevart på lovlig måte, vil det for politiet være et naturlig neste skritt å gjøre straffeansvar gjeldende. Selv om den juridiske konstruksjonen er forvaltningsmessig, fører kontrollen derfor til en faktisk situasjon av den art som grunnloven § 102 tar sikte på å hindre, nemlig den at statens organer uten noen bestemt mistanke trenger inn i borgernes hjem for å etterspore om noe ulovlig foregår eller har foregått der.

Etter Are Fosjords mening ble forholdet mellom våpenloven § 27 a annet ledd og grunnloven § 102 for øvrig bare i begrenset grad behandlet i forbindelse med lovens vedtakelse. Slik saksøkeren ser det, ble forholdet til grunnloven § 102 overhode ikke vurdert, verken i Våpenlovutvalget eller i departementet før Ot. prp. nr. 74 (1996-97) forelå. Det var først under Justiskomiteens behandling av lovforslaget at spørsmålet om forholdet til grunnloven § 102 ble diskutert. I Justiskomiteen og under Stortingsforhandlingene ble grunnlovsspørsmålet for øvrig bare undergitt en politisk vurdering. Noen juridisk-faglig vurdering ble ikke foretatt. Etter saksøkerens mening skulle lovforslaget ikke vært vedtatt før det var foretatt en grundig juridisk utredning av forholdet til grunnloven § 102.

Are Fosjord gjør videre gjeldende at Politidirektoratets vedtak av 26. september 2003 er ugyldig, da vedtaket etter saksøkerens mening er fattet med hjemmel i lov som strider mot EMK artikkel 8. Som støtte for sitt syn viser Are Fosjord til en rapport fra Johs. Andenæs av 19. november 1997. I rapporten konkluderer Andenæs med at våpenloven § 27 a annet ledd neppe lar seg forene med EMK.

EMK artikkel 8 fastslår at enhver har rett til respekt for sitt hjem og sin bolig. Skal husundersøkelser finne sted må inngrepet være i samsvar med loven, forfølge et legitimt formål og være nødvendig i et demokratisk samfunn. Det er i så henseende fastslått gjennom praksis at unntakene i artikkel 8 nr. 2 skal tolkes innskrenkende.

Saksøkeren anfører at våpenloven § 27 a annet ledd er for vag og ubestemt, og at bestemmelsen gir ikke garantier mot misbruk. Politiet - som både kontrollerende og sanksjonerende organ - kan videre misbruke bestemmelsen.

Kravet om forhåndsvarsling kan etter Are Fosjords mening *ikke* føre til at bestemmelsen blir i overensstemmelse med EMK. Av betydning i den forbindelse er at det i selve lovteksten ikke er gitt bestemmelser om hvordan forhåndsvarsel skal gis. At slike regler er gitt i våpenforskriften § 22-5, gir etter Are Fosjords mening ikke tilstrekkelige garantier mot overgrep fra myndighetenes side.

Saksøkeren gjør videre gjeldende at vedtakelsen av våpenloven § 27 a annet ledd heller ikke er overbevisende begrunnet. Norske våpeneiere er stort sett seriøse og

lovlydige, og behovet for ansvarliggjøring av våpeneierne kan ikke forsvare at politiet skal gis adgang til å foreta inspeksjoner i borgernes hus og hjem. Bestemmelsen er for øvrig en radikal nyskapning, og i de fleste andre land i Europa er det ingen tilsvarende adgang for politiet til å føre kontroll med sivil oppbevaring av våpen. Når de fleste andre land ikke har bestemmelser om politikontroll med oppbevaring av våpen, er det etter Are Fosjords mening ikke grunnlag for å anse en slik adgang som ”nødvendig i et demokratisk samfunn”. Det vises i den forbindelse til Johs. Andenæs rapport av 19. november 1997.

I spørsmålet om midlertidig forføyning, gjør saksøkeren gjeldende at kravet må anses sannsynliggjort, jf. tvangsfyllbyrdelsesloven § 15-6. Det vises i så henseende til det som ovenfor er anført vedrørende hovedsaken.

Hva angår spørsmålet om det foreligger en sikringsgrunn, jf. tvangsfyllbyrdelsesloven § 15-2, anføres at det vil være en vesentlig skade og ulempe for saksøkeren å måtte innlevere sine våpen før saken er endelig avgjort.

Saksøkeren har lagt ned slik påstand:

I hovedsaken:

1. Politidirektoratets vedtak av 26. september 2003 om inndragning av Are Fosjords våpenkort er ugyldig.
2. Staten v/Justisdepartementet dømmes til å betale sakens omkostninger med tillegg av lovens forsinkelsesrente, for tiden 9,25 %, fra forfall og til betaling skjer.

I begjæringen om midlertidig forføyning:

1. Are Fosjord beholder sine våpen inntil rettskraftig avgjørelse i hovedsaken foreligger.
2. Staten v/Justisdepartementet dømmes til å betale sakens omkostninger med tillegg av lovens forsinkelsesrente, for tiden 9,25 %, fra forfall og til betaling skjer.

Saksøkte har i det vesentligste anført:

Staten v/Justisdepartementet anfører at Politidirektoratets vedtak av 26. september 2003 er gyldig. Vedtaket bygger etter statens syn på riktig faktum og korrekt rettsanvendelse.

Saksøkte bestrider at våpenloven § 27 a annet ledd i strid med grunnloven § 102. Etter statens syn er den kontroll som våpenloven § 27 a annet ledd gir hjemmel for, ikke å anse som en "husinkvisisjon" i grunnlovens forstand. Den kontroll som myndighetene kan foreta med hjemmel i bestemmelsen er ifølge staten en ren forvaltningsmessig kontroll av den enkelte våpeneiers skytevåpen og ammunisjon. Saksøkte viser i den forbindelse til Ot. prp. nr. 74 (1996-97) side 23, der det fremgår at Våpenlovutvalget mente at politiet burde ha adgang til å foreta kontroll, på lik linje med andre forvaltningsorganer som har kontrollmyndighet, som for eksempel elektrisitetstilsyn og brannvesen.

Slik saksøkte ser det, vil grunnlovsbestemmelsen ikke ramme myndighetenes adgang til å foreta lovhjemlet forvaltningsmessig kontroll for å sikre viktige samfunnsmessige hensyn. Samfunnsutviklingen har gjort at myndighetene – for å hindre ulovlige handlinger samt ulykker ved bruk av skytevåpen – har gitt regler om oppbevaring av våpen i private hjem. For å gjøre regelverket effektivt, ble det besluttet at det skulle være en kontrolladgang. I lys av den langvarige norske tradisjonen med politiet som forvaltningsmyndighet, kan staten ikke se at det forhold at det er politiet som gjennomfører kontrollen kan medføre at ordningen er grunnlovsstridig.

Av betydning for saken er etter statens mening videre at det i våpenforskriften § 22-5 er gitt utfyllende regler om gjennomføringen av politiets forvaltningsmessige kontroll. At reglene er inntatt i våpenforskriften og ikke i våpenloven, kan ikke være avgjørende. Det vises i den forbindelse til at forskriften selvsagt må være i overensstemmelsen med loven, grunnloven og bestemmelsene i EMK.

Forholdet mellom våpenloven § 27 a annet ledd og grunnloven § 102 ble for øvrig vurdert av Stortinget i forbindelse med vedtakelsen av bestemmelsen. Det vises i den forbindelse til Innst. O. nr. 39 (1997-98) side 7-8 der det fremgår at flertallet stemte for lovforslaget etter å ha kommet til at bestemmelsen ikke var i strid med grunnloven § 102.

Saksøkte kan videre ikke se at våpenloven § 27 a annet ledd er i strid med EMK artikkel 8.

Staten bestrider ikke at bestemmelsen i våpenloven § 27 a annet ledd i utgangspunktet innebærer et inngrep i retten til respekt for sitt hjem etter artikkel 8 nr. 1. Det gjøres imidlertid gjeldende at det inngrep som kontrollen innebærer, oppfyller vilkårene i artikkel 8 nr. 2. Etter artikkel 8 nr. 2 kan det foretas inngrep dersom det er ”nødvendig i et demokratisk samfunn”, når inngrepet er hjemlet i lov og for bl.a. å forebygge uorden og kriminalitet. Rettspraksis angir klart at statene ved vurderingen av et inngreps nødvendighet nyter en viss skjønnsmargin.

Staten anfører at det ved vurderingen av om et inngrep er nødvendig i et demokratisk samfunn, må legges betydelig vekt på om myndighetene har foretatt en avveining av de hensyn som taler for og imot inngrepet. I nærværende sak er på det rene at bestemmelsen om kontroll av privat oppbevaring av skytevåpen og ammunisjon ble vurdert i forhold til EMK artikkel 8 under lovforberedelsen. Det vises i den forbindelse til Ot. prp. nr. 74 (1996-97) side 24. Det er et faktum at stortingsflertallet sluttet seg til denne vurderingen, jf. Innst. O. nr. 39 (1997-98) side 7-8.

Av betydning for saken er videre at myndighetene har utformet et regelverk som er så lite inngripende som mulig. Det vises i den forbindelse til lovens krav om forhåndsvarsel og begrensningene for våpenkontrollen i våpenforskriften § 22-5.

I spørsmålet om midlertidig forføyning, vil staten bestride at saksøkeren har sannsynliggjort at det foreligger et krav, jf. tvangsfullbyrdelseslovens § 15-6.

Dersom retten kommer til at forføyningskravet er sannsynliggjort, vil staten ikke bestride at det foreligger en sikringsgrunn, jf. tvangsfullbyrdelseslovens § 15-2.

Saksøkte har nedlagt slik påstand:

I hovedsaken:

1. Staten v/Justisdepartementet frifinnes.

2. Staten v/Justisdepartementet tilkjennes sakens omkostninger med tillegg av renter, jf. forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra forfall og til betaling skjer.

I begjæringen om midlertidig forføyning:

1. Begjæringen tas ikke til følge.
2. Staten v/Justisdepartementet tilkjennes sakens omkostninger med tillegg av renter, jf. forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra forfall og til betaling skjer.

Rettens bemerkninger:

Saken gjelder spørsmålet om gyldigheten av Politidirektoratets vedtak av 26. september 2003. I vedtaket ble saksøkerens våpenkort tilbakekalt, jf. våpenloven § 10 første ledd. Det ble samtidig nedlagt forbud mot fremtidig erverv/besittelse av skytevåpen og ammunisjon, jf. våpenloven § 10 sjuende ledd.

Det fremgår av Politidirektoratets vedtak av 26. september 2003 at tilbakekallingen av våpenkortet m.v. er begrunnet med at saksøkeren har nektet politiet å foreta kontroll med om han oppbevarer sine skytevåpen i samsvar med reglene i våpenloven og våpenforskriften. I henhold til våpenloven § 27 a annet ledd har politiet adgang til å kontrollere sivil oppbevaring av skytevåpen, våpendeler og ammunisjon.

Are Fosjord har gjort gjeldende at han hadde rettslig adgang til å motsette seg politiets kontroll av oppbevaringen av våpnene m.v. Han anfører i så henseende at våpenloven § 27 a annet ledd er i strid med grunnloven § 102 og innebærer en krenkelse av EMK artikkel 8. Dersom bestemmelsen er grunnlovsstridig og/eller i strid med reglene i EMK, er på det rene at Politidirektoratets vedtak vil være ugyldig.

Tingretten vil i det følgende først ta stilling til gyldigheten av Politidirektoratets vedtak i forhold til grunnloven § 102. Dernest vil retten avgjøre om vedtaket må kjennes ugyldig som stridende mot EMK artikkel 8.

Avslutningsvis vil tingretten avgjøre om det i nærværende sak er grunnlag for å treffe beslutning om at saksøkeren – som en midlertidig forføyning etter reglene i tvangsfullbyrdelseslovens kapittel 15 – skal få beholde sine våpen inntil hovedsaken er rettskraftig avgjort.

Saksøkeren har i nærværende sak gjort gjeldende at våpenloven § 27 a annet ledd er i strid med grunnloven § 102. Det er i den forbindelse vist til en rapport avgitt av Johs. Andenæs til Norges Våpeneierforbund den 19. november 1997. I rapporten gir Andenæs uttrykk for at bestemmelsen i våpenloven § 27 a annet ledd står i et tvilsomt forhold til grunnloven § 102.

Hva angår rettens prøvelsesadgang, legger tingretten til grunn at lovers grunnlovsmessighet er et spørsmål som kan prøves av domstolene. Det vises i så henseende til Rt. 1976 side 1 og Rt. 1996 side 1415.

Ved vurderingen av hvor mye som skal til for å sette en lov til side som grunnlovstridig, tar tingretten utgangspunkt i det som er uttalt i Rt. 1976 side 1 om at det må foretas en tredeling av grunnlovsbestemmelsene. Grunnlovens bestemmelser til vern om enkeltmenneskets frihet og sikkerhet må ha størst gjennomslagskraft, mens de bestemmelser som regulerer de andre statsmaktenes arbeidsmåte og innbyrdes kompetanse må ha minst. Grunnlovsbestemmelser til vern om økonomiske rettigheter må antas å stå i en mellomstilling. I denne sammenheng legger tingretten til grunn at grunnloven § 102 er satt til vern om enkeltmenneskets frihet og sikkerhet. Bestemmelsen må således antas å ha en betydelig gjennomslagskraft.

Hva angår domstolenes prøvelsesrett, legger tingretten videre til grunn at Stortingets forståelse av lovens forhold til grunnloven må spille en betydelig rolle ved avgjørelsen av grunnlovsmessigheten. Domstolene må videre vise varsomhet med å sette sin vurdering over lovgiverens, jf. Rt. 1976 side 1. Ut fra dette bør domstolene vike tilbake for å konstatere grunnlovstrid i tilfeller hvor det foreligger rimelig tvil, og hvor Stortinget klart har vurdert og bygd på at loven ikke kommer i strid med grunnloven.

Grunnloven § 102 har følgende ordlyd:

”Husinkvisisjoner maa ikke finde Sted, uden i kriminelle Tilfælde”.

Grunnloven § 102 bygger på den samme tanke som er uttrykt i det engelske rettsordspråk ” My house is my castle”.

I Johs. Andenæs, ”Statsforfatningen i Norge”, 9. utgave, side 338, fremheves at grunnloven § 102 gir en viss begrensning i lovgiverens frihet til å tillate husundersøkelser. Det er imidlertid ifølge forfatteren uklart hvor langt denne begrensningen går. Fra Johs. Andenæs, ”Statsforfatningen i Norge”, 9. utgave, side 338-339 hitsettes.

”Det bestemmelsen taler om er *husinkvisisjoner*. I konstitusjonskomiteens utkast heter det: ”Hver Borgers Huus er hellig”. Også § 102 har alltid vært forstått slik at det er *boligens* ukrenkelighet den tar sikte på å beskytte.

...

På den annen side kan ikke den private med grunnloven i hånd stenge sin dør for offentlige myndigheter som skal utføre en lovbestemt kontroll, for eksempel med at bygningslovgivning og brannlovgivning er overholdt. En teknisk samfunnsmessig kontroll av denne art faller etter sikker rettsoppfatning utenfor grunnlovens begrep ”husinkvisisjoner”. Men det er ikke alltid lett å trekke grensen mellom den tillatte kontroll og den forbudte inkvisisjon”.

Frede Castberg gir i ”Norges statsforfatning”, tredje utgave, side 292, uttrykk for følgende om forbudet mot husundersøkelser:

”Det grunnlovens § 102 skal ramme, er at statens organer uten noen bestemt mistanke trenger seg inn i borgernes boliger for å bringe på det rene om noe ulovlig foregår eller har foregått der.

...

Hvis en undersøkelse av en bolig ikke har til øyemed å etterspore lovovertridelser med henblikk på straffeforfølgning, rammes undersøkelsen ikke av grunnlovens § 102. Det er derfor ikke grunnlovsstridig om forvaltningsmyndighetene lar foreta inspeksjon av boliger i det øyemed å kontrollere at bygningslovgivningens og sunnhetslovgivningens forskrifter er iaktatt. Det er mulig man kan gå så vidt som å anse en hvilken som helst

husundersøkelse i rent forvaltningsmessig øyemed for tillatt, uaktet en slik fortolkning av grunnlovens § 102 unektelig står i avgjort strid med ordlyden i bestemmelsen”.

I Mads Andenæs’ og Ingeborg Wilbergs kommentarutgave til grunnloven, side 141, fremkommer følgende vedrørende grunnloven § 102:

”Grunnloven forbyr her husundersøkelser når det ikke foreligger mistanke om kriminelle forhold. Forbudet tar sikte på å gi vern mot vilkårlig husundersøkelse. Husundersøkelse er et inngrep i privatlivets fred. Det kan derfor ikke foretas uten lovhjemmel, jfr. forklaringen til grl. § 75. Forbudet i grl. § 102 retter seg mot lovgiveren; det settes skranke for hva slags lovbestemmelser det kan gis om husundersøkelser. Det er usikkert hvor langt begrensningen overfor lovgiveren går. Bestemmelsen oppfattes slik at den tar sikte på å beskytte boligens ukrenkelighet.

...

Grunnlovens regler til vern om hjemmefreden er tolket slik at de bare gir beskyttelse mot politietterforskning. Inspeksjon av bolig for å kontrollere at disse tilfredsstillende lovsatte helsemessige og bygningsmessige krav, anses forenelig med grunnloven”.

Våpenloven § 27 a ble vedtatt i Stortinget i april 1998 med 50 mot 30 stemmer. Bakgrunnen for lovens vedtakelse var at Justisdepartementet i 1995 hadde nedsatt et utvalg – Våpenlovutvalget - som skulle vurdere og fremme forslag til endringer i lov av 9. juni 1961 nr. 1 om skytevåpen og ammunisjon m.v. (våpenloven). Den overordnede målsetting for forslag til lovendringer skulle være å forebygge ulovlige handlinger og ulykker ved bruk av skytevåpen. Den forvaltningsmessige kontrollen med bruk av skytevåpen skulle i første rekke rettes inn mot at tillatelser til å eie skytevåpen bare skulle gis til personer som fylte bestemte krav til vandel og stabilitet i sin livssituasjon. Det skulle videre være en forutsetning at vedkommende var i stand til å etterleve krav til trygg behandling og sikker oppbevaring av skytevåpen. Det vises i den forbindelse til Ot. prp. nr. 74 (1996-97) side 3.

For å understreke betydningen og viktigheten av reglene om oppbevaring av skytevåpen, gikk Våpenlovutvalget inn for at de sentrale bestemmelsene om dette

skulle inntas i våpenloven. Blant de bestemmelsene som ble inntatt i loven var nye våpenloven § 27 a. Ifølge første ledd skal skytevåpen eller vital våpendel, samt ammunisjon, oppbevares forsvarlig nedlåst i samsvar med forskrifter gitt av Kongen. Ifølge annet ledd skal politiet kunne foreta kontroll med oppbevaringen hos dem som har skytevåpen.

I forarbeidene til våpenloven § 27 a annet ledd gis det ingen antydning om omfanget av våpenkontrollen. Det heter imidlertid i Ot. prp. nr. 74 (1996-97) side 23 at en slik kontroll vil kunne ha et stort sikkerhetsmessig potensiale, og at den forebyggende effekt vil kunne bli stor uavhengig av hvor ofte politiet benytter seg av kontrolladgangen. Det legges til grunn at tanken bak lovbestemmelsen er at risikoen for kontroll skal øke våpeneiernes motivasjon for å sørge for at våpnene blir oppbevart på en måte som tilfredsstillers lovens krav.

Ved vurderingen av om en lovbestemt kontroll hjemme hos private er i strid med grunnlovsforbudet mot husinkvisisjoner, er det etter rettens syn av avgjørende betydning om undersøkelsen har til formål å etterspore lovovertrедelser eller om formålet er å føre tilsyn med etterlevelsen av regler til vern om samfunnssikkerhet og helse. Det er for eksempel sikker rett at den kontroll som tilsynsmyndighetene etter brann- og eksplosjonsvernloven utøver *ikke* er i strid med grunnloven § 102, selv om kontrollen innebærer at myndighetene gis adgang til private boliger.

Hva angår våpenloven § 27 a annet ledd, er på det rene at loven ikke gir adgang til noen generell kontroll av private boliger for å avdekke ulovlig våpenbesittelse. Bestemmelsen gir derimot adgang for myndighetene til å foreta kontroll hjemme hos folk som selv har registrert seg som eiere av våpen. Ved å vedta bestemmelser om kontroll med hvordan registrerte våpeneiere oppbevarer sine skytevåpen, våpendeler og ammunisjon, ønsket lovgiver å hindre at våpen blir brukt på en uforsiktig måte og/eller at de kommer i hendene på kriminelle. I henhold til lovens ordlyd og det som er uttalt i forarbeidene, synes på det rene at formålet med bestemmelsen er å føre tilsyn med at regler til vern om samfunnssikkerhet og helse blir fulgt. Kontroller etter våpenloven § 27 a annet ledd synes derfor i utgangspunktet ikke å rammes av forbudet mot husinkvisisjoner i grunnloven § 102.

Mens etterlevelsen av regler til vern om helse og sikkerhet m.v. normalt blir kontrollert av forvaltningen, er kontrollen etter våpenloven § 27 a annet ledd tillagt politiet. Politiet har - ved siden av å forebygge kriminalitet – som en av sine sentrale oppgaver å etterforske og forfølge straffbare forhold, jf. politiloven § 2 nr. 3. Kontroller som foretas av politiet vil derfor ha en noe annen karakter enn de kontroller som utføres av forvaltningen.

Etter våpenloven § 27 a annet ledd er imidlertid på det rene at våpenkontroll hos private bare skal kunne skje etter forhåndsvarsel. I henhold til våpenforskriften § 22-5 skal forhåndsvarsel videre være mottatt av våpeninnehaveren minst 48 timer før kontrollen finner sted. Etter rettens mening må det legges til grunn at et forhåndsvarsel vil gi våpeneieren anledning til å bringe eventuelle ulovligheter i orden før kontrollen starter. Politiets eventuelle avdekking av lovovertridelser synes derfor å komme i bakgrunnen i forhold til den rene kontroll med om våpenoppbevaringen er forsvarlig. At dette også er myndighetene syn fremgår av Ot. Prp. Nr. 74 (1996-97) side 24. Justisdepartementet gir der uttrykk for man er oppmerksom på at forhåndsvarsling vil kunne hindre politiet i å avdekke klare overtridelser av oppbevaringsreglene. Kontrolladgangen vil likevel, mener departementet, i det vesentligste ivareta de hensyn som ligger bak bestemmelsen.

Hva angår gjennomføringen av politiets våpenkontroll, er det videre et faktum at det i våpenforskriften § 22-5 er inntatt visse begrensninger i adgangen til å foreta undersøkelser. Det fremgår blant annet av forskriften at ”Kontrollen skal skje med de(t) sted(er) som anvises av våpeneier som oppbevaringssted for våpen, våpendeler og ammunisjon”. Noen kontroll av hjemmet som sådan gir reglene således ikke anledning til. For å ha adgang til slike undersøkelser må politiet følge bestemmelsene i straffeprosessloven kapittel 15 om ransaking.

Etter tingrettens syn må ovenstående begrensninger i kontrolladgangen føre til at politiets våpenkontroll fremstår som en forvaltningsmessig kontroll, og *ikke* som en husinkvisisjon i grunnlovens forstand. En forhåndsvarslet undersøkelse av de(t) sted(er) som våpeneieren anviser som oppbevaringssted for våpen, kan etter rettens mening heller ikke sies å være noen vilkårlig husundersøkelse.

Etter en samlet vurdering er tingretten således kommet til at politiets adgang til kontroll med privat oppbevaring av våpen i våpenloven § 27 a annet ledd, ikke er i strid med grunnloven § 102.

Tingretten går etter dette over til å prøve om politiets adgang til kontroll med sivil oppbevaring av våpen er en krenkelse av EMK. Konvensjonen ble inkorporert i norsk rett ved menneskerettighetsloven av 21. mai 1999 nr. 30. Det er et faktum at konvensjonen i tilfelle motstrid går foran bestemmelser i annen lovgivning, jf. § 3.

I EMK artikkel 8 er det inntatt en bestemmelse som blant annet verner om til borgernes rett til respekt for sitt hjem og sitt privatliv.

EMK artikkel 8 lyder i norsk oversettelse slik:

”(1) Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse.

(2) Det skal ikke skje noe inngrep av offentlige myndigheter i utøvelsen av denne rettighet unntatt når dette er i samsvar med loven og er nødvendig i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet, offentlige trygghet eller landets økonomiske velferd, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter”.

Slik retten ser det, må politiets adgang til våpenkontroll hos sivile anses som et inngrep i borgernes rett til respekt for sitt hjem. At husundersøkelser faller inn under EMK artikkel 8 er ikke tvilsomt og er heller ikke bestridt av staten. Det vises i den forbindelse til Njål Høstmælingen, Internasjonale menneskerettigheter, side 228.

Spørsmålet retten må ta stilling til blir etter dette om noen av unntaksbestemmelsene i EMK artikkel 8 nr. 2 kommer til anvendelse i saken. Avgjørende i så henseende er for det første om kontrolladgangen kan sies å være ”i samsvar med loven”, for det andre om kontrollen ”forfølger et legitimt formål” og avslutningsvis om den er ”nødvendig i et demokratisk samfunn”. I samsvar rettspraksis fra Den europeiske menneskerettighetsdomstol (EMD) legger tingretten til grunn at unntakene skal tolkes strengt.

Det foreligger ingen avgjørelser fra EMD som er direkte sammenliknbare med nærværende sak. I sak *Funke and Others versus France* fra 1993 slo imidlertid domstolen fast at tilnærmet alle rettighetene i artikkel 8 nr. 1 var aktuelle. Saken gjaldt husundersøkelser foretatt av franske tollmyndigheter i forbindelse med en valutasak. EMD vurderte om vilkårene for inngrep etter artikkel 8 nr. 2 var til stede, og slo fast at det oppstilte formålet, om ”the economic well-being og the country” var til stede. Hva angikk spørsmålet om inngrepet var nødvendig i et demokratisk samfunn viste domstolen til at økonomisk kriminalitet er kompleks og måtte kunne løses med et bredt spekter av virkemidler. EMD kom likevel til at bestemmelsen i EMK artikkel 8 nr. 2 var krenket. Avgjørende for rettens avgjørelse var at den aktuelle lovhjemmel og praktiseringen av denne ikke ga tilstrekkelige garantier mot misbruk.

Sak *Camenzind versus Sveits* fra 1997 gjaldt ransaking av et hjem grunnet mistanke om ulovlig telefonbruk. EMD kom i denne saken til at inngrepet ikke stred mot EMK artikkel 8 nr 2. Det forelå ifølge domstolen tilstrekkelig garantier mot misbruk og den aktuelle undersøkelsen hadde vært av en veldig begrenset karakter.

Hva angår det første vilkåret for inngrep, har tingretten etter en samlet vurdering kommet til at politiets adgang til våpenkontroll hos sivile er ”i samsvar med loven”. Det vises i den forbindelse til at kontrollen er hjemlet i nasjonal lovgiving i våpenloven § 27 a annet ledd. Slik tingretten ser det, er norsk lovgivning på dette området også tilgjengelig og tilstrekkelig forutsigbar. Politiets adgang til å føre våpenkontroll hos sivile er begrenset til personer som etter søknad er gitt tillatelse til å eie eller inneha skytevåpen (innehavere av våpenkort). De borgere som risikerer å bli kontrollert, vil derfor være kjent med eller burde være kjent med politiets kontrolladgang og vilkårene for denne. Av betydning for spørsmålet om forutsigbarhet, er videre at kontroll hos private bare kan gjennomføres etter forhåndsvarsel og kun på de(t) sted(er) som anvises av våpeneieren som oppbevaringssted for våpen m.v. At deler av regelverket er gitt i forskrift og ikke i lov, er uten betydning, forutsatt at reglene er tilgjengelige og forutsigbare, jf. bl.a. EMD’s avgjørelse i sak *Sunday Times versus UK* fra 1979. Etter en samlet vurdering har tingretten derfor kommet til at det i norsk lovgivning er inntatt tilstrekkelig

beskyttelsestiltak mot det som ville være vilkårlige inngrep fra myndighetenes side. Ved vurderingen har retten sett hen til EMD's saker Malone vs. UK fra 1984 og Huvig vs. France fra 1990.

Slik retten ser det, kan det heller ikke være tvilsomt at politiets kontrolladgang etter våpenloven § 27 a annet ledd tar sikte på å forfølge et legitimt formål, herunder å forebygge uorden eller kriminalitet. Det vises i den forbindelse til at den overordnede målsetting for vedtakelsen av lovbestemmelsen er å forebygge ulovlige handlinger og ulykker ved bruk av skytevåpen.

Hva angår det siste vilkåret om at inngrepet må være "nødvendig i et demokratisk samfunn", legger retten til grunn at det må foreligge et vesentlig samfunnsmessig behov, og at inngrepet må være egnet til å fremme dette behovet, jf. Rt. 1998 side 1795. Avgjørende blir om inngrepet – ut fra det grunnlaget det bygger på – må anses uforholdsmessig i forhold til de negative virkningene inngrepet har for den enkelte (proporsjonalitetsprinsippet). Dette innebærer at retten må foreta en avveining mellom det samfunnsmessige behovet for å føre tilsyn med sivil oppbevaring av våpen på den ene siden og den enkelte våpeneiers krav på respekt for sitt hjem på den annen. Det er i så henseende anerkjent at de enkelte land har et visst skjønnsmessig spillerom - "a margin of appreciation" - for hva som er nødvendig.

Det er på det rene at det i Norge er lange tradisjoner når det gjelder bruk av skytevåpen, blant annet i forbindelse med jakt og konkurranseskyting. Ca. 1/3 av landets befolkning eier skytevåpen som blir benyttet til slike aktiviteter. Tingretten har i den forbindelse forståelse for at det for lovlydige og ansvarsbevisste våpeneiere kan være en belastning å få besøk av politiet i sitt hjem. Særlig belastende vil inngrepet være dersom kontrollen utføres av uniformert politi.

Oppbevaring av skytevåpen i hjemmene innebærer imidlertid spesielle risikomomenter. Dette gjelder både i forbindelse med uforsiktig bruk og fordi våpnene kan komme i hendene på kriminelle og personer i psykisk ubalanse. På denne bakgrunn har tingretten kommet til at det *må* være adgang for myndighetene til å vedta tiltak som kan forebygge ulovlige handlinger og ulykker ved bruk av skytevåpen. En adgang for politiet til å kontrollere om registrerte våpeneiere

oppbevarer sine våpen forsvarlig, vil etter rettens mening ha et stort sikkerhetsmessig potensiale, og den forebyggende effekten må antas å være stor, uavhengig av hvor ofte politiet benytter seg av kontrolladgangen. Etter rettens mening kan det heller ikke være tvilsomt at også risikoen for kontroll vil øke våpeneiernes motivasjon for å sørge for at våpen blir oppbevart på en forsvarlig måte.

Av avgjørende betydning for rettens vurdering er videre at det i norsk rett er truffet tiltak som reduserer våpenkontrollens karakter av å være et inngrep i hjemmet. Det fremgår av våpenloven § 27 a annet ledd annet punktum at våpeneieren har krav på minimum 48 timers forhåndsvarsel før kontrollen finner sted. Det er videre på det rene at kontrollen kun skal finne sted på de(t) sted(er) som våpeneieren anviser som oppbevaringssted for våpen, våpendeler og ammunisjon, jf. våpenforskriften § 22-5. Våpenkontrollen er således etter rettens mening et inngrep av begrenset omfang, og inngrepet kan ikke anses uproporsjonalt i forhold til samfunnets vesentlige interesse i å sørge for at skytevåpen oppbevares på en forsvarlig måte. Vilkåret om at inngrepet må være nødvendig, adekvat og ikke uforholdmessig synes derfor i utgangspunktet å være oppfylt i nærværende sak.

Hva angår spørsmålet om hva som er ”nødvendig i et demokratisk samfunn” er imidlertid på det rene at det i de fleste andre land i Europa ikke foreligger noen tilsvarende adgang for politiet til å føre kontroll med sivil oppbevaring av våpen. Når de fleste andre land ikke har bestemmelser om politikontroll med oppbevaring av våpen, kan det selvsagt reises spørsmål ved om det er grunnlag for å anse en slik adgang som ”nødvendig i et demokratisk samfunn”. Det vises i den forbindelse til rapport avgitt av Johs. Andenæs til Norges Våpeneierforbund den 19. november 1997.

Tingretten har vurdert dette og har – under en viss tvil – kommet til at situasjonen i andre land ikke kan være avgjørende i denne saken. Etter hva retten kjenner til er det i de fleste land i Europa et anerkjent behov for at oppbevaring av våpen hos private er forbundet med spesielle risikomomenter både i forbindelse med uforsiktig bruk og fordi våpnene kan komme i hendene på kriminelle. At det i de enkelte landene gjøres ulike vurderinger av behovet for forebyggende tiltak er ikke urimelig. Fravær av tiltak i et land kan heller ikke uten videre føre til at eventuelle tiltak i et annet land må anses som unødvendige. På denne bakgrunn at tingretten kommet til at det må sies å

ligge innenfor statenes skjønnsmargin at Norge for om mulig å forebygge ulovlige handlinger og ulykker ved bruk av skytevåpen, har vedtatt en begrenset adgang for politiet til å foreta kontroll med sivil oppbevaring av våpen.

Etter en samlet vurdering er tingretten således av den oppfatning at politiets adgang til å kontrollere oppbevaring av våpen hos private ikke er en krenkelse av EMK artikkel 8.

Staten v/Justisdepartementet må etter dette bli å frifinne.

Spørsmålet om midlertidig forføyning.

Saksøkeren har begjært midlertidig forføyning etter reglene i tvangfullbyrdelsesloven kapittel 15 for at han skal få beholde sine våpen inntil hovedsaken er rettskraftig avgjort.

Etter det resultatet retten har kommet til i hovedsaken, er på det rene at Are Fosjord ikke har kunnet sannsynliggjøre sitt krav, jf. tvangfullbyrdelseslovens § 15-6.

Begjæringen om midlertidig forføyning tas etter dette ikke til følge.

Saksomkostningsspørsmålet.

Etter det resultatet retten har kommet til, har saksøkeren tapt saken fullstendig og skal etter hovedregelen i tvistemålslovens § 172 første ledd tilpliktes å erstatte saksøktets saksomkostninger. Etter tingrettens oppfatning bør det imidlertid gjøres unntak fra hovedregelen i henhold til tvistemålsloven § 172 annet ledd. Det vises i så henseende til at saksøkeren etter rettens syn har hatt fyldestgjørende grunn til å la saken komme for retten. Spørsmålet om våpenloven § 27 a annet ledd er grunnlovsstridig eller innebærer en krenkelse av bestemmelsene i EMK er ikke tidligere prøvet for domstolene. Saken har videre på enkelte punkter fremstått som tvilsom. Etter en samlet vurdering er retten således kommet til at hver av partene må bære sine saksomkostninger.

D o m s s l u t n i n g :

1. Staten v/Justisdepartementet frifinnes.
2. Saksomkostninger tilkjennes ikke.

* * * * *

Det ble avsagt kjennelse med slik

S l u t n i n g :

1. Begjæringen om midlertidig forføyning tas ikke til følge.
2. Saksomkostninger idømmes ikke.

Retten hevet

Tine Kari Nordengen.

* * * * *

Dommen kan påankes til Borgarting lagmannsrett. Anken må erklæres direkte for Oslo tingrett innen 1 – en – måned fra dommen er forkynt.

Ankeerklæringen må være underskrevet eller medunderskrevet av en advokat. Den ankende part kan også henvende seg til rettens kontor og få ankeerklæringen nedtegnet og undertegnet der.

Samtidig med ankeerklæringen må den ankende part innbetale ankegebyr.